

Agrarno tehnički radovi oko komasacije zemljišta i uređivanja posjeda zemljišnih zajednica u Hrvatskoj i Slavoniji.

Prema predavanju prof. Vlad. Filkuke, držanom dne 1. marta 1922. prigodom 4. glavne skupštine društva geometara u Ljubljani.

Ideja slobode, koja je vaskrsela francuskom revolucijom, prisilila je vlastodršce na riješenje pitanja vlasnosti nad zemljom i to razriješenjem podložničke sveze, u kojoj se je sve do tada nalazio najveći dio našega naroda u bivšem provincijalu.

Ideja slobode i individualnoga vlasništva probudila je i u združnom životu — kojim je živio narod u bivšoj vojnoj krajini, a dijelom i u provincijalu — težnju za diobom združnog posjeda. Tu je težnju pogodovala činjenica, da u bivšem provincijalu nije bilo zakonske stega, koja bi zadruge čuvala od raspada, već naprotiv združni zakoni od 70-tih godina (1870., 1874.) pogoduju taj raspad, kao i zakoni u bivšoj krajini od godine 1876. i 1888., gdje je do tada združna stega postojala.

Zamašni preokret u tisuću godišnjoj formi gospodarskog života i pravnog shvaćanja donosi sobom posljedice, koje postavljaju agrar. politiku pred mnoge nove probleme.

Seljak počimlje sudjelovati u narodno-gospodarskom životu kao samostalna jedinica, mora da zamjenjuje dosadašnji način gospodarenja sa intenzivnijim i racionalnijim. Tome ali stoji na putu:

1. Njegova konzervativnost i nedostatno shvaćanje dužnosti, koje mu donosi promjena starog patrijalhalnog života,
2. manjak novčane organizacije baš u doba najveće potrebe kredita, kada je seljak prisiljen, da se uredi za novi način rada,
3. manjak stručnih poljoprivrednih udruženja, kao posrednika između seljaka i tržišta,

4. neuredjeno stanje seljačkoga posjeda i to usljed jošte ne riješenog pitanja raznih servituta, pitanja zajedničkih zemljišta, usljed sve veće rasejepkanosti posjeda i usljed potrebe melioracija zemljišta.

Te su zapreke bile uzrokom, da su slabiji individui počeli siromašiti i propadati. Zakonodavstvo i društvo riješavalo je gornji program agr. politike zakašnjeno i ne sistematski tako, da su se prilike seljačkog stališa sve više pogoršavale. Tome se priključila potreba sve veće gospodarske intenzivnosti i sve veća neuredjenost posjedovnog stanja.

Na žalost nije kod nas ni do danas — nakon što je naše zakonodavstvo i privatna inicijativa obratila svoju brigu poljoprivrednom našem životu — prokrčen put racionalnom i intenzivnom gospodarstvu. Razlog je tome u tome, što gospodarska uprava nije bila kadra da provede u praksi sve ono, što je agrarno zakonodavstvo zamislilo.

Sada poslije rata povećani su zadaci naše agr. politike usljed potrebe ekonomske obnove i usljed potrebe, da se i naš gospodarski život promjeni obzirom na nove socijalne i nacionalne poglede.

Potonje zadaćom je agr. reforme, koja ima da donese poslije političke slobode i ekonomsku slobodu seljačkom našem narodu.

Kako se naša agr. reforma može smatrati korekcijom agr. reforme 50-tih godina pr. stoljeća u socijalnom i nacionalnom smislu, tako nas iskustvo te zadnje agr. reforme upućuje na potrebu, da se ne ponavlja jednostranost i nepotpunost u rješavanju agr. pitanja. Vrijeme je naime da se naglasi potreba, da se u svrhu ekonomske obnove naša agr. politika bavi što intenzivnijim radom oko svih problema a da bi njihovim rješanjem uzmogla da poveća gospodarska eksploatacija zemlje.

Svi ti problemi i zadaće imaju se sistematski svrstati u jedinstveni program za rad oko gospodarske obnove, koji će program odgovarati danim prilikama i mogućnostima; nemojmo izgradjivati parcijalno bez određenog plana, koji bi obuhvaćao sve što ide za istim konačnim ciljem — narodnim blagostanjem. U komplikovanom skupu pitanja i zadaća, koje spadaju u taj program biti će radovi, koji zahtjevaju duže vremena, više materijalnih žrtava, novih zakona i institucija i t. d., nu ima i takovih zadataka, koji se u danim okolnostima dadu provesti, a koji se i moraju provesti kao prvi u evoluciji našeg gospodarskog života.

Ta evolucija traži, da stvorimo najprije preduvjete za razumno gospodarstvo.

Prvi je od tih preduvjeta taj, da smanjimo razštrkanost seljačkog zemljišnog posjeda, koji je radi svoje rascjepkanosti nesposoban za razumno i intenzivno gospodarstvo.

Drugi je preduvjet taj, da uredimo gospodarske i pravne prilike na posjedu zajednica, koji leži u većini kao beskorisno zemljište.

Konačno je potrebno, da privedemo kulturi do sada neproduktivne površine kulturno tehničkim melioracijama.

Paralelno sa ovim temeljnim agrarno-tehničkim i kulturno-tehničkim radovima potrebno je dakako spremati sve ostale uvjete za intenzivno obradivanje zemlje i to tako, da se korist, koju smo polučili jednom operacijom usčuva te iskoristi za daljnje operacije, kojima je cilj podizanje intenzivnosti gospodarstva. To je dakako moguće, ako se cio naš rad provodi po određenom sistemu, u kojem se pojedini radovi i podhvati vežući se jedan uz drugog nadopunjuju.

Primjera radi neka bude navedeno, da bi trebalo kulturno tehničke melioracije i razdiobu velikog posjeda obavljati prije odnosno još bolje paralelno sa komasacijom zemljišta a nikako ne poslje provedene komasacije; komasirano bi zemljište trebalo zaštititi zakonskim putem tako, da se ograniči mogućnost diobe zemlje ispod nekog minimuma; valjalo bi naučiti seljaka, kako će zemlju poboljšati, gospodarskim melioracijama te ga naučiti, da upotrebljuje umjetna moderna proizvodna sredstva i t. d.

Ovim predavanjem hoću da prikazem dosadani rad i sadašnje stanje agrarno-tehničkih radova u Hrvatskoj i Slavoniji.

Ti se agrarno-tehnički radovi odnose na uređjivanje posjeda zemljišnih zajednica i na komasaciju zemljišta.

*

Regulacija prava na zajednička zemljišta provedena je u Hrvatskoj i Slavoniji, zakonom od 25. aprila 1894. kojim su osnovane t. zv. zemljišne zajednice.

Tehnički rad oko uređjivanja posjeda tih zajednica odnosi se na omeđjšivanje posjeda z. z. i uređenje uzurpacija te na individualnu i razgodbenu diobu z. z.

Norme za taj rad određuje spomenuti zakon uz primjenu izvesnih propisa komasacionog zakona.

Općenito je posjed zemljišnih zajednica neuredjen.

Sa prvim pravnim uređjivanjem odnosno osnivanjem z. z. po spomenutom zakonu nije se vezalo i tehničko uređenje posjeda, već se je posjed z. z. imao da ustanovi nabavom gruntovnih izvadaka eventualno i nabavom katastralnih posjedovnih listova odnosećih se na posjed z. z. t. j. na zemljišta, koja su skupno uživale skupine ovlaštenika uz izuzetak zemljišta, koja su navedena u § 2. gorespomenutog zakona.

Naredba kr. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 15. II. 1898. br. 61.022 izričito tumači, da se prigodom uređjivanja z. z. nema ispitivati dali z. z. doista posjeduju u cjelom opsegu nekretnine prema gruntovnici i katastr. posjedovnim listovima.

Naredba dalje kaže. „Takovo uređjivanje prigodom uređenja z. z. protegnulo bi uređenje z. z. dosta puta bi bilo suvišno, a uvijek skopčano s troškom, jer se bez posebnih izvida na licu mjesta i bez sudjelovanja mjerničkog vještaka pouzdano obaviti moglo nebi. Bit će zadaćom nadzornih oblasti (§ 50 zak. o z. z. od 1894.), da na zahtjev z. z. uzurpacije odstrane redovitim molbenim putem“.

Naredba kr. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 19. VII. 1900. br. 37.766 direktno zabranjuje reambulaciju posjeda z. z. prije definitivnog uređenja z. z. po zakonu od g. 1894. „s razloga, jer se ta uređjivanja bez predhodno izdanih načelnih uputah, prema kojima će se obaviti imati u cijeloj zemlji, valjano — ma da prouzrokuju trošak — obaviti nemogu“.

Čini mi se, da je pravi razlog ovakovom postupku bio čisto praktične naravi. Nastojalo se je naime, da se zajednički posjed ovlaštenika dovede pod formalno pravne ustanove novoga zakona što brže i bez trzavica, kojima bi bilo urodilo ispitivanje posjeda na licu mjesta. Nu efekat je toga taj, da su se neugodne posljedice samo odgodile a nikako ne odstranile, već obratno: sve pogreške gruntovnih i katastralnih operata, koji su služili kao temelj kod ustanovljivanja posjeda z. z., zaštićene su zakonom a ispravak njihov

prema postojećim propisima skoro je isključen, ili barem skopčan sa velikim parbenim troškovima za pogodjene pojedince.

U postupku prvog čisto pravnog uređivanja z. z. glavni je razlog svim današnjim neprilikama sa z. z. — Zemljišne su zajednice na papiru uređjene ostale neuredjene. Z. z., koje nisu uredile svoj posjed reambulacijom, a tih je većina, ne znadu do danas za medje svoga posjeda a u tom je glavni kamen smutnje u životu takve z. z.

Kako su današnji gospodarski produkti u vrlo povoljnoj konjukturi, traži seljak — pogotovo u onim županijama, gdje oskudjeva na zemljištu, da privede kulturi sve što se daje. To su u prvom redu z. z. kojih je posjed u mnogim krajevima skoro sasvim neizrabljeno tlo. U težnji za što racionalnijim iskorišćivanjem zemlje — što je seljaka naučio rat i poslijeratne prilike — uzurpiraju ovlaštenici i neovlaštenici posjed z. z. — U županiji bjelovarsko-križevačkoj vidio sam posjed z. z., koji je za i poslje rata posve uzurpiran i priveden racionalnom gospodarstvu, dakako bez obzira na pravno uređenje toga zajedničkoga imetka.

Prirodno je, da uzurpacije posjeda z. z. dovode do nepravilnog participiranja na tom posjedu te su uzrokom neprekidnih svadja medju narodom.

Gospodarsko je stanje većine z. z. isto tako žalosno kao i privatno pravni odnošaji. Tko pozna z. z. u bjelovarskoj županiji posvjedočit će mi, da je većina z. z. obrasla beskorisnim šikarjem, u kojem nema niti prave paše, niti drva, a služi inače samo na sramotu našim gospodarskim prilikama.

Stanje je z. z. u većini naših krajeva u gospodarskom i privatno pravnom pogledu nesnosljivo i nedostojno jedne uređjene države.

Trebalo bi narodu pomoći sa opsežnom akcijom i to tamo, gdje se zajedničko gospodarstvo nemože održati individualnom diobom posjeda a tamo, gdje je zajedničko gospodarstvo od koristi, trebalo bi posjed z. z. reambulacijom urediti, da se smanji mogućnost uzurpiranja.

Do sada se je u tom pogledu učinilo vrlo malo. Stranke su upućene na redoviti molbeni put, do kojega dolazi tek onda, kad su pobjedili kod glasanja u z. z. oni, koji imaju osjećaj za pravdu i oni koji su u svojim pravima prikraćeni od drugih. Do ove pobjede dolazi obično nakon višegodišnje svadje i borbe prikraćenih protiv onih, koji crpe od z. z. veću korist, nego što im pripada.

Time se zavlači neuredjeno stanje posjeda z. z. — Sama provedba agrarnih operacija na posjedu z. z. vrlo je otežcana uslijed toga, što su se previše šablonski i formalno osnivale te zajednice.

Neprilike, koje su se ovim načinom prvog uređivanja z. z. obišle, pojavljuju se sada u još više komplikovanoj formi. Osim toga je način provedbe tih agrarnih operacija prema postojećim propisima tako dugotrajna mukotrpa i svakojakim suvišnim formal-

nostima vezana procedura, da narod nevjeruje, da bi se na pr. individualna dioba mogla da provede redovitim putem.

Čim se naime posjed z. z. omedjaši nastaju prigovori i tužbe onih, kojima se čini da su oštećeni u svom privatnom vlasništvu, jer si event. nisu svjesni toga, da su uzurpirali zemljište z. z., kako je ono na gruntovno-katastralnoj mapi predočeno i uzeto kao temelj kod osnivanja z. z. po zakonu od g. 1894. Tim prigovorima, koji su formalno neopravdani, dok stvarno mogu da imaju svoje opravdanje u pogrešnoj grunt. katastr. mapi, zavlrač se postupak kroz decenije, tako da je od svih započelih ind. i razgodbenih dioba do sada samo po prl. 10 % potpunoma dovršeno.

Narod traži i željno očekuje od državne uprave pomoć u pitanju z. z.

*

Uspješniji je bio naš dosadašnji rad kod komasacije zemljišta.

Komasacija zemljišta obavljala se u Hrvatskoj i Slavoniji već u prošlom stoljeću i to na temelju urbarskog zakona od g. 1836. te prema ustanovama patenta od 17. maja 1857. Noviji zakon o komasaciji zemljišta od 26. maja 1891. pokazao se je u praksi nepraktičnim, te je zamjenjen zakonom od 22. juna 1902., koji je i danas u kreposti.

Po starom komas. zakonu od g. 1891. komasirano je 5 por. općina sa površinom od 17.177 jutara, dok su po novom komas. zakonu svršene komasacije u 37 p. o. osim 6 posebnih djelomičnih komasacija sa ukupnom površinom od 110.112 jutara. Kod ovih komasacija bilo je 9.646 učesnika sa 100.982 čestice prije komasacije i sa 18.315 čestica poslje komasacije.

Obavljene komasacije zemljišta u pojedinim županijama pokazuju sljedeće poprečne rezultate.

Županija	Broj dovršenih komasacija po zakonu od god. 1902. općih posebnih	Na jednoga učesnika otpada poprečno		
		Površina u jutrima	Broj čestica	
			prije	poslje komasacije
Srijemska	18 + 2	11·3 (6·5 ha)	9·1	1·7
Požeška	6 + 3	7·6 (4·3)	11·5	2·6
Virovitička	10 + 0	12·2 (7·0)	12·5	2·1
Varaždinska	1 + 0	0·9 (0·5)	17·6	3·2
Zagrebačka	2 + 1	2·5 (1·4)	14·5	2·1
—	37 + 6			

U županiji Bjelovarsko-Križevačkoj i Ličko-Krbavskoj nije se do sada uopće komasiralo, a u Varaždinskoj i Zagrebačkog županiji vrlo malo.

Obzirom na rascjepkanost posjeda u ovim županijama, spadaju iste k onima, u kojima bi se komasacijom polučio relativno najveći uspjeh. Do sada se nije moglo u tim županijama poraditi intenzivno oko komasacionih radova usljed pomanjkanja tehničkog personala.

Momentano se radi na komasaciji zemljišta u 34 općine sa ukupnom površinom od 134.646 jutara. Sa ovim radom zaposlena su 3 županijska komasaciona povjerenika, 1 nadzornik tehničkih komasacionih radnja, 15 uredovnih tehničkih vještaka sa 4 pomoćne sile i 6 civilnih geometara.

Prema iskustvu sa komasacijom zemljišta u stranim državama poznato je, da se komasacijom povećava vrijednost zemljišta za 20 do 30%.

Predpostavimo li samo 20% ni porast vrijednosti zemljišta značilo bi to, da se do sada provedenim komasacijama zemljišta povećala vrijednost narodnog imetka za okruglo jednu milijardu kruna uz predpostavku, da je prometna vrijednost 1 jutra zemljišta popriječno 40 000 K.

Medjutim gospodarska je korist uslijed komasacionih radova u Hrvatskoj i Slavoniji mnogo veća nego u državama sa naprednijim gospodarstvom.

Ovdje se privadja kulturi više neplodne površine i to u Slavoniji napuštanjem preširokih tamo uobičajenih puteva a naročito krčenjem šikara, koje u nekim krajevima služe kao posjedovne međe, koje su često i 2—5 metara široke. Osim toga postizava se kod nas komasacijom veći stabilitet posjeda nego što je to slučaj u državi sa naprednijim gospodarstvom.

Obradjivanje zemlje sa strojevima bilo je tek komasacijom omogućeno.

Meliorativni radovi u većem štilu nebi bili u mnogo slučajeva provedivi bez komasacije zemljišta.

Osim toga povećava se kod nas vrijednost komasacionog zemljišta u većem postotku odstranjivanjem neispravnosti gruntovne mape i razriješenjem raznih uknjiženih servituta, koji više ne postoje, jer je naša gruntovnica u mnogo lošijem stanju nego što je to u naprednijim državama.

Narod uvidja tu veliku korist komasacije, o čemu najbolje svjedoči činjenica, da komasaciju momentano traži 38 por. općina, od kojih mnoge čekaju na provedbu komasacije već kroz više godina i to radi pomanjkanja tehničkih vještaka.

Nu i taj dosadašnji rad na komasaciji zemljišta nije sa tehničke strane onakav, kakovim bi ga želio onaj, koji znade prosuditi njegovu zadaću i korist. —

Neupuštajući se u detaljno dokazivanje ove tvrdnje navesti ću općeniti i glavni razlog zašto taj rad po mom mnijenju nije onakav, kakav bi trebao da bude i zašto ne može da bude onakav kako bi to bilo poželjno.

Taj općeniti razlog — koji je glavnom zaprekom kod komasacije zemljišta još većma povećava neprilike, koje se ukazuju kod uređenja posjeda z. z. a leži u slijedećem:

U privodi je naroda da uslijed svoje konservativnosti uvidja dobru stranu svakog novog podhvata, koji ide za njegovim dobrom tek onda, kad je probitke toga pothvata sam osjetio, dok sve dotle goji nepovjerenje, bojazan a mnogo puta i otpor protiv takvom pothvatu — Ta činjenica izbija naročito kod agrarnih operacija, kod kojih uređujući organi raspolažu sa zemljištem seljaka, koje mu je njegovo najdragocjenije dobro, što ga uopće poznaje. Borba sa prirodjenim nepovjerenjem, bojazljivošću i otporom naroda spada k normalnom radu kod agrarnih operacija.

Abstrahirajući od toga, da nepovjerenje naroda prema državnim organima ima svoj duboki razlog i u tome, što su mnogi od tih organa prirodjeno nepovjerenje naroda povećali svojom nesposobnošću, potrebno je naglasiti, da postoje i drugi — ne uvijek čisti — motivi, koji pojedince dovode do otpora proti započetoj agrarnoj operaciji, a koji rad vanredno otežavaju; to su u glavnom sebičnost i zloba pojedinca.

Psihička su svojstva mase i pojedinca faktor, sa kojim treba računati, pogotovo onda, kad se barata s njegovim imetkom. Mnogo se vremena i eneržije mora da utroši samo za to, da se paraliziraju ona svojstva naroda, koja stoje na putu i takvom pothvatu, koji ide za dobrom toga naroda.

Obzirom na te činjenice traže agrarne operacije izvršne organe ne samo u stručnom pogledu potpuno spremne, već i ljude općenite naobrazbe, ljude čistog i poštenog karaktera, ljude, koji imaju shvaćanja za dašu i dobro naroda.

Baš uslijed toga, što agrarne operacije traže osobita svojstva od uređujućih organa, vrlo je teško, a momentano i nemoguće, da se nađe dovoljan broj podesnih lica za ove radove.

U ovoj činjenici vidim glavni općeniti razlog, što se naše agrarne operacije ne provode, a i ne mogu za sada da provode onako kako bi bilo poželjno, to jest u većem opsegu i usavršeno dobro, brzo i jeftino.

Naš rad i nastojanje oko agrarnih operacija treba urediti prema danim prilikam tako, da se postepeno približimo željenom načinu rada.

Prvo je pitanje, koje treba riješiti pitanje sposobnog osoblja i to u prvom redu tehničkog osoblja. Hrv. slav. zem. vlada uvidjajući sudbonosnu nestašicu tehničkog osoblja, koje bi obavljalo agrarne

operacije, otvorila je g 1903. dvogodišnji geodetski tečaj u Zagrebu. Taj je bio uređen po uzoru austrijskih sličnih zavoda a reprobirao je oko 50 geodeta, koji su većinom stupili u službu naših agrarnih operacija. Opstanak im je bio u toj službi nemoguć, jer se zemaljska vlada nije pobrinula za materijalno obezbjeđenje tih mladih geodeta, već je naprotiv, njihov službeni položaj sve do danas ostao neriješen. Njihove su „pripomoći“ bile sve do nedavno manje od nagrada općinskih pisara a da ne govorim o tom, da nisu do sada dospjeli u položaj činovnika, već su svrstani među konvencionirano namješteno osoblje sa dodacima jednakim berivima X. odn IX. činov. razreda bez prava i provizornih činovnika.

Ti nepovoljni uvjeti namještenja kvalifikovanih geometera u službi agrarnih operacija uzrokom su, da su svi geodeti osim četvorice napustili tu službu, jer su kod drugih nadležstava dobili daleko bolja namještenja odnosno, jer su se etablirali kao ovlašt. civ. geometri. Tako je cilj što ga je htjela vlada da postigne otvorenjem geodetskog tečaja promašen, a to u prvom redu usljed toga, što se nije znala ili nije mogla osigurati eksistencija tehničkog osoblja agrarnih operacija.

Položaj starijih tzv. gruntovnih mjernika, koji su zaposleni kod agrarnih operacija, nije mnogo bolji. Oni su u statusu gruntovničara, te pridijeljeni na službovanje kod agrarnih operacija.

Ima tu mjernika koji služe već preko 20 godina, koji su osjedili u službi kod komasacija a nisu još dospjeli u IX. čin. razred.

Te činjenice pokazuju, da se vlada nije pobrinula za to, da stvori mogućnost prikupljanja tehničkih sila oko agrarnih operacija, već da je naprotiv svojim postupkom odbijala geodetski podmladak od ovih radova.

U okvir ovoga razlaganja ne spada, da se ta tvrdnja objasni još konkretnijim i iscrpljivijim prikazom. Nije mi do rekriminacija, već mi je pred očima, kako da se pomogne, pa je na to pitanje jedini odgovor: Osigurati tehničkom osoblju agrarnih operacija dostojnu eksistenciju, koja bi odgovarala koristi, koju rad toga osoblja donša, pa će se onda moći tražiti i naći uredovnih tehničkih sila, što je kod današnjeg službenog položaja toga osoblja naprosto nemoguće.

Usporedno sa rješavanjem materijalnog položaja tehničkog osoblja potrebno je pobrinuti se za izobrazbu podmladka, koji bi imao da rješava naše agrarno tehničke probleme.

Na tehničkoj visokoj školi u Zagrebu postoji geodetsko-inžinjersko odjeljenje, kojemu je baš glavni cilj spremati podmladak za riješenje naših agrarno tehničkih problema. Interes mladeži za taj študij sasvim je u skladu sa općenitim nepoznavanjem važnosti zadataka, koje treba riješiti u interesu naroda i države u toj grani gospodarskog našeg života. Dužnost je države i društva da favori-

zira one grane nauke, koje su za život u državi od najveće potrebe, a među te spada studij, koji sprema mladež za riješavanje agrarno-tehničkih problema.

U momentanom pomanjkanju sposobnih uredovnih tehničkih vještaka morat će se upotrijebiti kod provedbe agrarnih operacija civilni tehnički vještaci, koji su za agrarne operacije osposobljeni.

U nekim županijama nema do danas komasacionih povjerenika pa bi ih valjalo imenovati, dok bi se oni, koji su imenovani, imali odteretiti od drugih agenda, da se uzmognu posvetiti potpunoma poslovima županijskih komasacionih povjerenstava.

Zakon o z. z. od g. 1894. mora se podvrći reviziji, jer je tehničko uredovanje po tom zakonu odviše otežčano, a prije opisano prvo uredjenje z. z. sa svojim lošim posljedicama zahtjeva, da se zakon o z. z. promjeri obzirom na te loše posljedice i u pogledu pravnog postupka.

Zakon o komasaciji zemljišta sadržaje neke ustanove, koje su se pokazale u praksi nezgodnima, jer otežčavaju postupak, npr. način ispravka grunt. nesuglasica, slaganje površine odnosno vrijednosti točno na hvat odnosno filir, način gruntovne i katastralne provedbe operata i td. Obzirom na dosadašnje iskustvo imao bi se i taj zakon podvrći reviziji sa svrhom, da se postupak komasacije pojednostavi i ubrza.

Za sada se više učiniti nemože i to sve dotle, dok nebudemo imali dovoljno spremnog tehničkog personala, koji mora da obavi većinu posla kod rješavanja svih naših agrarnih operacija kao i kod provedbe agrarne reforme.

Glavni tehnički momenti definitivnog zakona agrarne reforme.

Piše: Dušan Ivošević, inspektor Ministarstva za Agr. Reformu kod Agrarne Direkcije u Zagrebu.

Kako stojimo naskoro pred definitivnim rešenjem zakona agrarne reforme nalazim za potrebno, da iznesem na opću ocjenu moje mišljenje, što bi definitivni zakon agrarne reforme sa tehn. strane osigurati morao. Povod ovome članku dali su mi utisci, koje smo dobili dosadašnjim radom, a i ona iskustva, koja smo stekli prigodom rešavanja dotično primjene privremenih odredaba kod davanja veleposjedničkog zemljišta u privremeni zakup po agr. reformi.

Dosadnji radovi agrarne reforme otkrili su mnoge nepoznate zaostatke tehničke strane naših veleposjeda. Kod rešenja ovoga